Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Pontweg 42
(Haaltert, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2018B80
Maart 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek 5

1.1 Beschrijvend gedeelte 5

1.1.1 Administratieve gegevens 5

1.2 Onderzoeksopdracht 7

1.2.1 Onderzoekskader 7
1.2.2 Juridische context 7
1.2.3 Randvoorwaarden 7
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein 8
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief 9
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie 10
1.2.6.1 Methode 10
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie 10
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen 10
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader 10
1.2.6.5 Verstoringshistoriek 11

1.3 Assessmentrapport 12

1.3.1 Ruimtelijke situering 12
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens 13
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie) 14
1.3.2.2 Geologie 15
1.3.2.2.1 Tertiair 15
1.3.2.2.2 Quartair 17
1.3.2.3 Bodem 18
1.3.2.3.1 Bodemtypes 18
1.3.2.3.2 Bodemerosie 19
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop 20
1.3.2.5 Hydrografie 23
1.3.3 Gekende archeologische waarden 24
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek 24
1.3.3.1.1 Historische achtergrond 24
1.3.3.1.2 Historische kaarten 24
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen 27
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden 31

1.4 Synthese 37

Deel 2: Bibliografie 38

Deel 3: Bijlagen 39

FIGURENLIJST (2018B80)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).....6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....6
Figuur 3: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).....9
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....12
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).....14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....17
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2018 (Bron: Geopunt).....19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt). 20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). 21
Figuur 12: Hoogteverloop van het projectgebied (van west naar oost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).....22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).....23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).....25
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).....26
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....28
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....28
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....29
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....29
Figuur 23: Foto's huidige toestand van het terrein.....30
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).....31

TABELLENLIJST (2018B80)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....13

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Haaltert
	Deelgemeente	/
	Postcode	9451
	Adres	Pontweg 42 9451 Haaltert
	Toponiem	Pontweg 42
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min} = 123079 Y_{min} = 176356 X_{max} = 123253 Y_{max} = 176478
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Haaltert, Afdeling 1, Sectie A, nr: 1341^{e}, 1322a Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

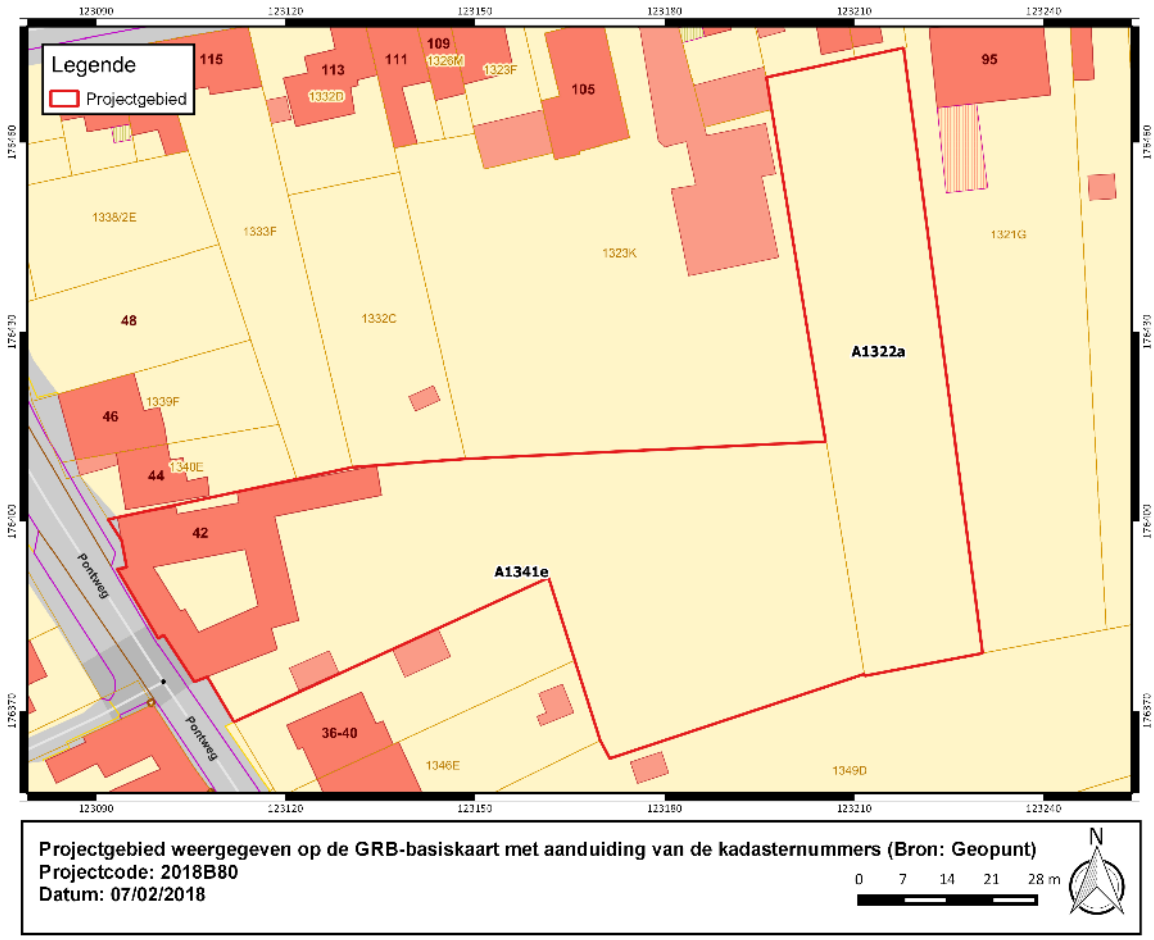

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).

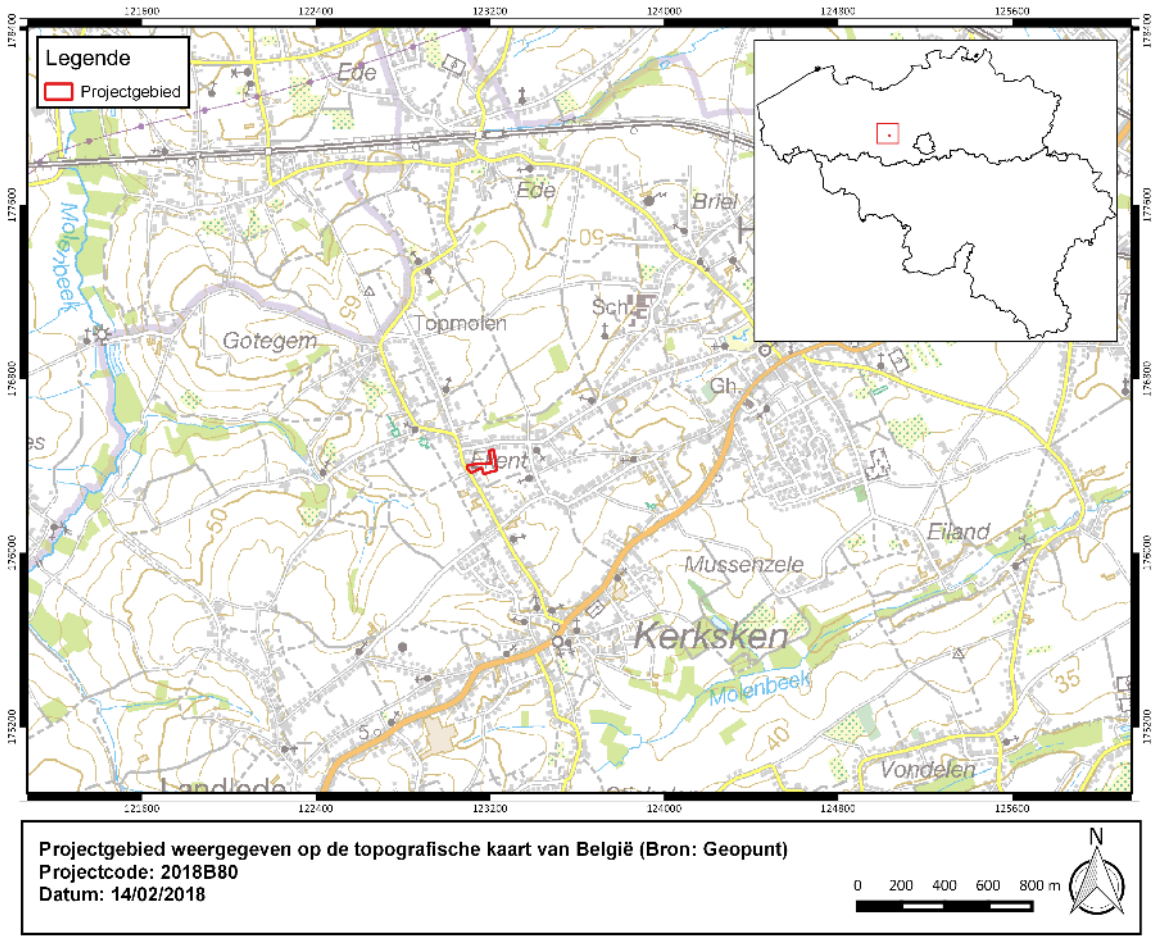

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van Pontweg 42 Haaltert. Het projectgebied wordt in deze studie Pontweg 42 Haaltert genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Pontweg 42 Haaltert. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het plangebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt en noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m^2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m^2 of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 5792 m^2; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk. De opdrachtgever wenst de bouwvergunning af te wachten alvorens over te gaan tot onderzoek. Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Pontweg 42 Haaltert werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.
In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De totale oppervlakte van het onderzoeksterrein bedraagt 5792 m².

De opdrachtgever plant een verkaveling ter hoogte van de Pontweg in Haaltert. Hiertoe wordt de bestaande bebouwing eerst gesloopt. Binnen deze archeologienota wordt uitgegaan van een integrale verstoring van het terrein.

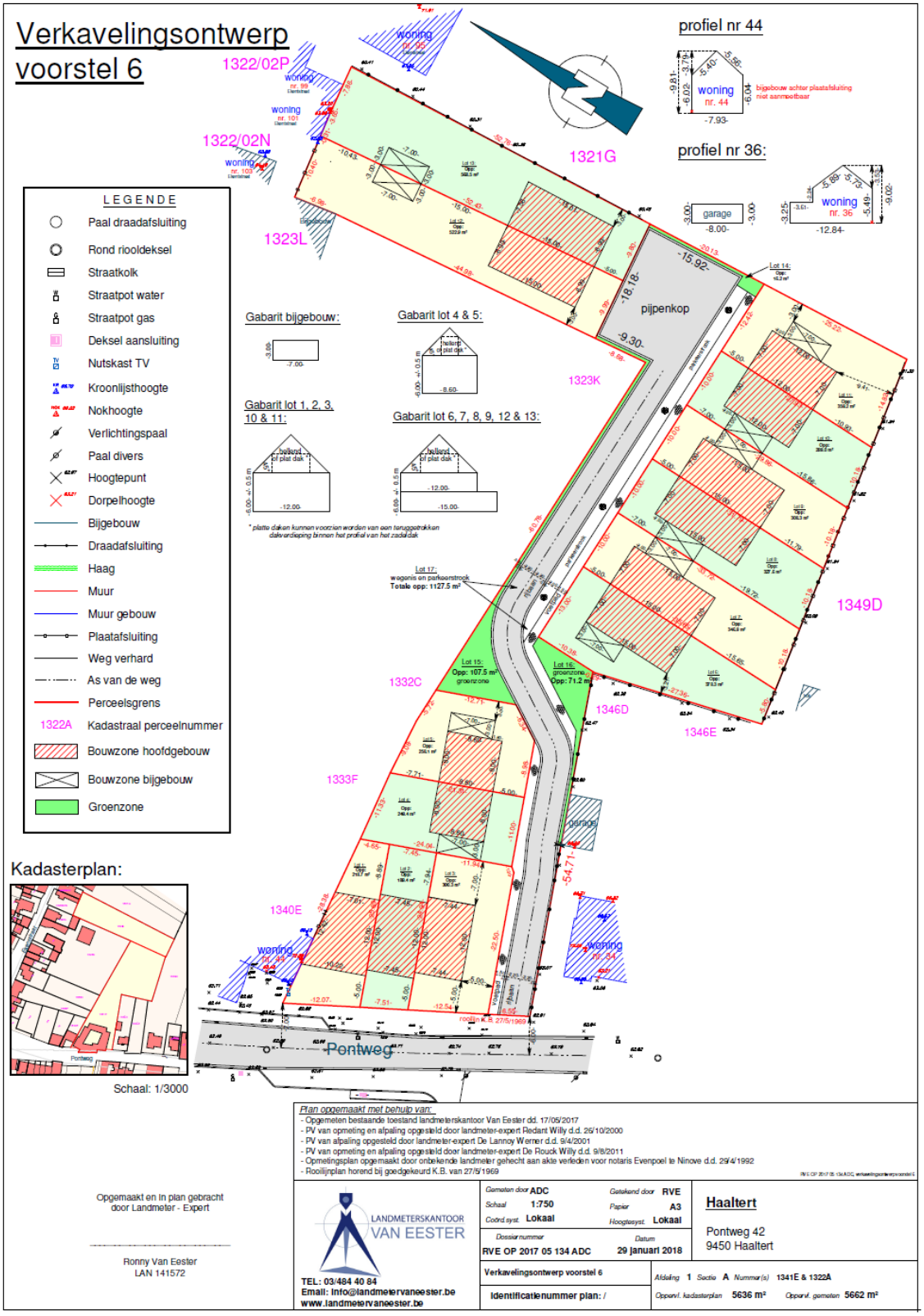

Figuur 3: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het klplangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.
Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.
Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Villaretkaart, 1745-1748
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de eerste helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.
Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.
Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Haaltert, in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. Haaltert is een in inwonersaantal toenemende landbouw- en woongemeente met veel pendelaars naar Aalst en het Brusselse.

De dorpskern van Haaltert situeert zich ca. 1,3 kilometer ten noordoosten. Het onderzoeksterrein is omgeven door de Pontweg ten westen, bebouwing langsheen de Ekenstraat ten noorden en open ruimte ten oosten en zuiden.

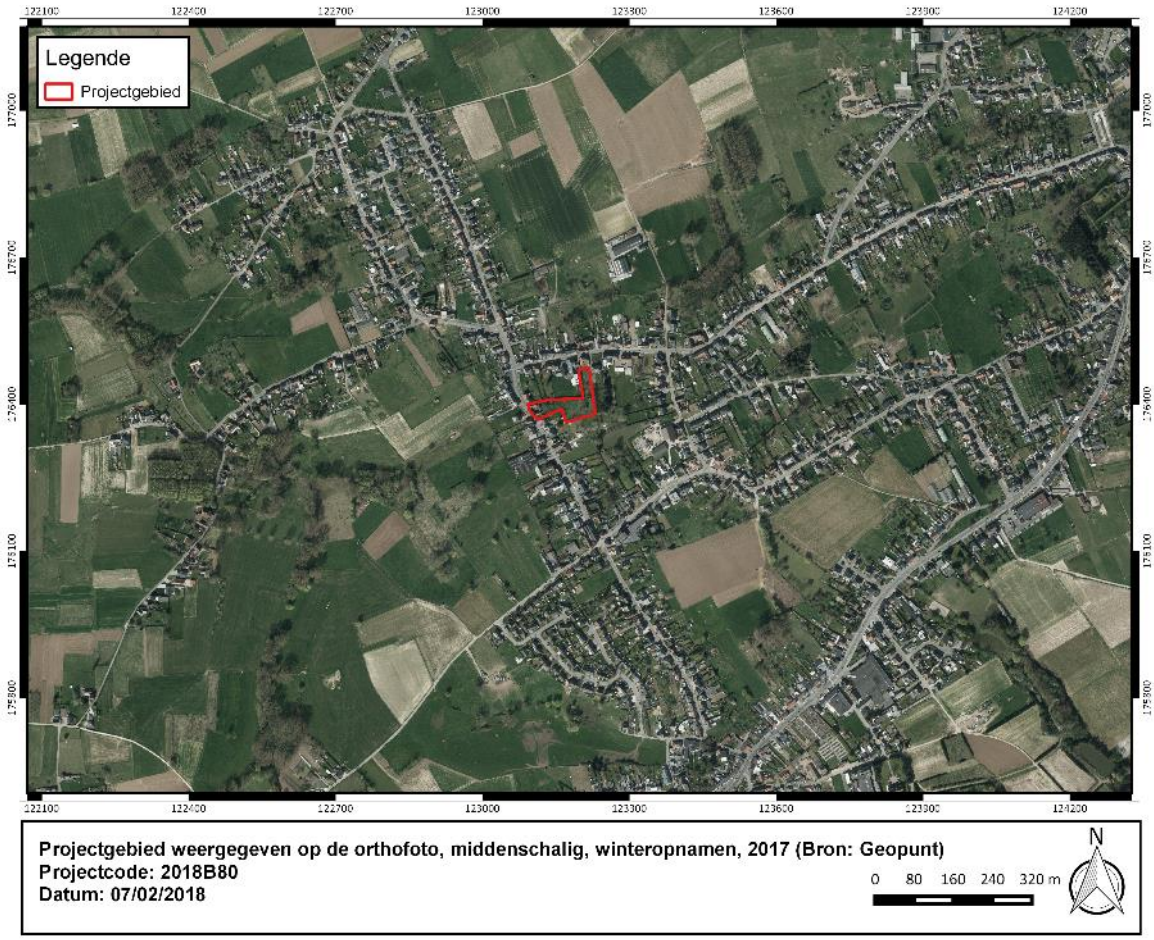

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	***Informatie***
Traditionele landschappenkaart	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Formatie van Lede, Lid van Merelbeke en Lid van Vlierzele (Fm. Gentbrugge)
Quartair	Type 2: eolische afzetting
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	Zeer laag
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Hoogte tussen ca. 60 en 63 m TAW
Hydrografie	Denderbekken (deelbekken: Vondelbeek) Waterlopen: Hoezebeek

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

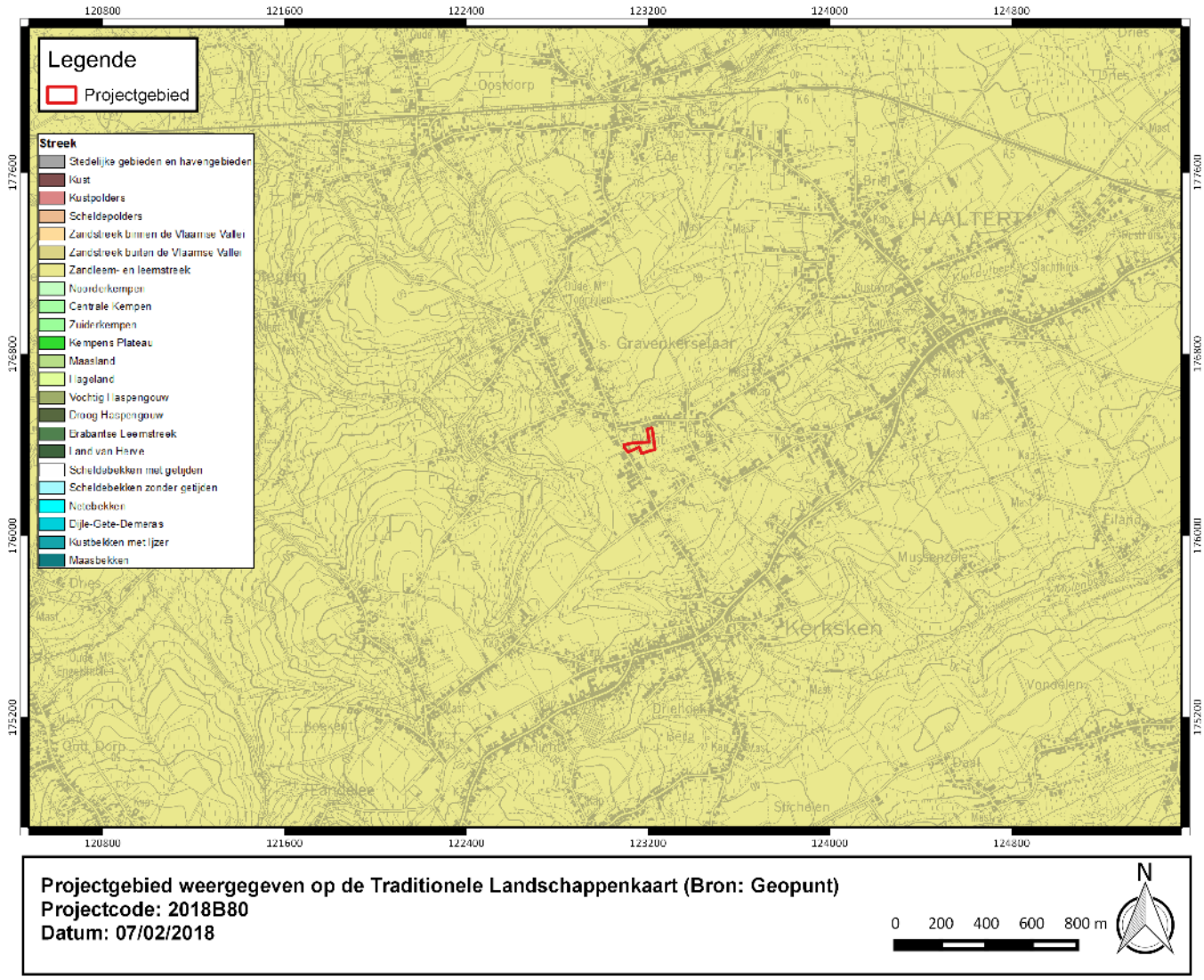

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied bevindt zich in de **Formatie van Lede**, het **Lid van Merelbeke** en het **Lid van Vlierzele** (Formatie van Gentbrugge). De **Formatie van Lede** bestaat uit ondiep-mariene zandige sedimenten en komt voor in het noorden van Oost-Vlaanderen en Brabant en in het grootste deel van Antwerpen. De formatie is opgebouwd uit kalk- en glauconiethoudend fijn zand afgezet in een kalm, kustnabij milieu met stroming vanuit de oostkust van Groot-Brittannië. De formatie is meestal ontkalkt naar het zuiden toe en er kunnen ijzeroxidecocreties voorkomen. De basis bestaat uit een grindlaagje met herwerkte fragmenten uit onderliggende afzettingen, herwerkte schelpen en Nummulites laevigatus. Indien de formatie niet verweerd is kan deze makkelijk herkend worden door de aanwezigheid van Nummulites variolarius. De formatie bevat tevens drie banken zandige kalksteen of kalkzandsteen en zijn ontstaan op niveaus die oorspronkelijk een aanrijking hebben van biogeen materiaal. Deze aanrijking komt door accumulatie van schelpfragmenten afgezet onder invloed van stormen (tempestieten) bij sporadische zeespiegeldalingen. De zandsteenbanken werden intensief ontgonnen als bouwsteen (Balegemse Steen). De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleïge siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

Het **Lid van Merelbeke** is een compacte fijnsiltige klei of kleiig fijn silt waarin een aantal zandlensen geïntercaleerd zijn.

Het **Lid van Vlierzele** is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleïg zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen.

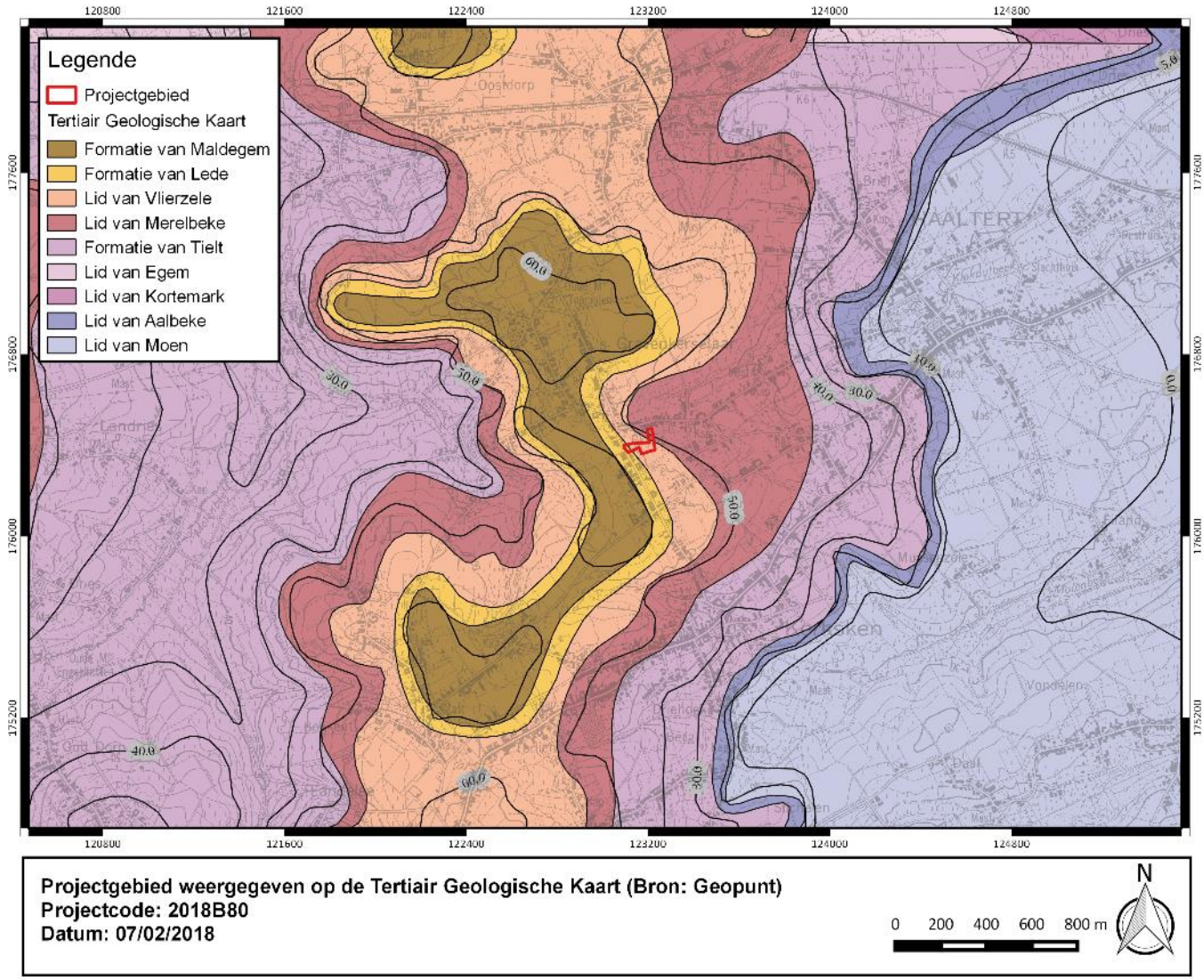

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 2**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

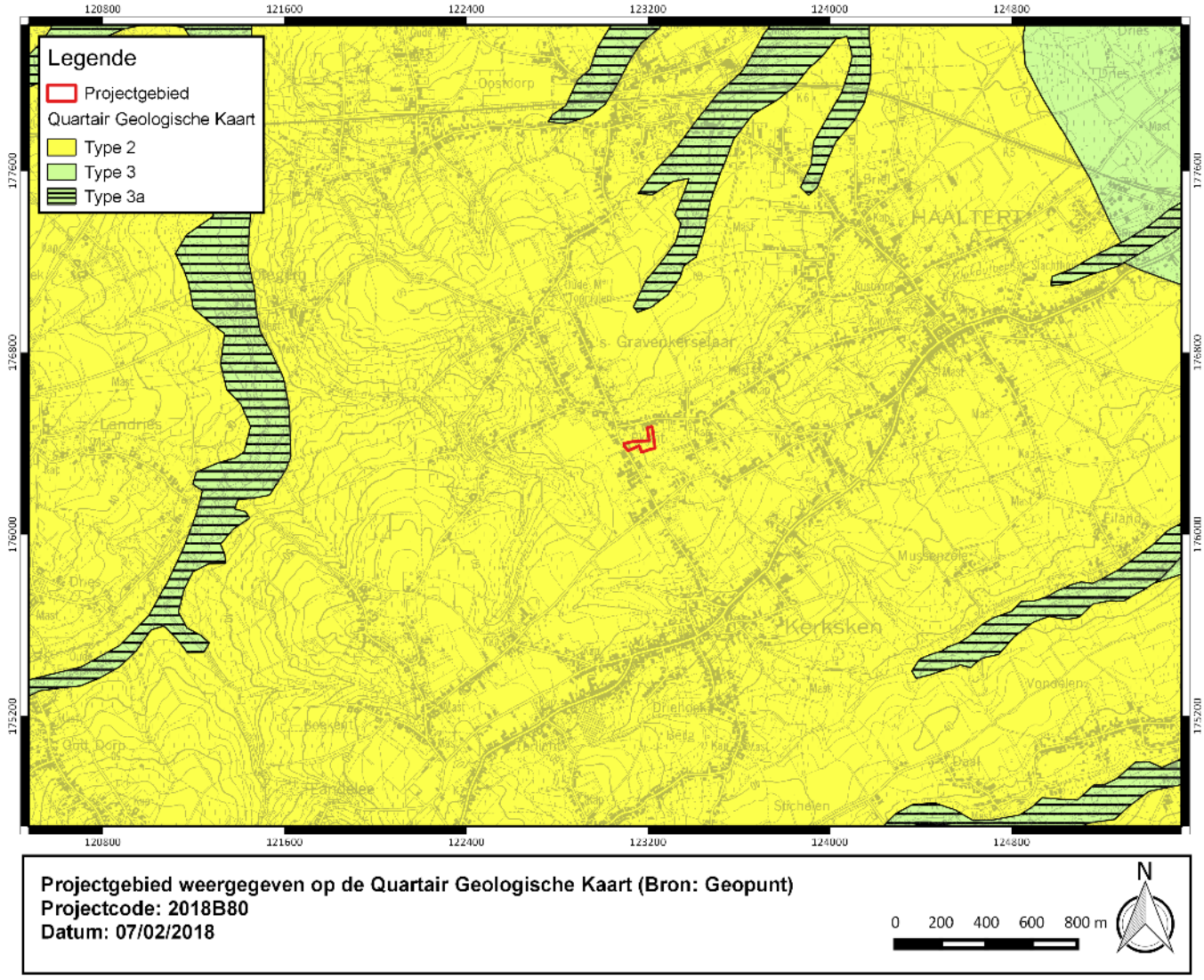

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen. Rondom het projectgebied zijn voornamelijk droge leembodems met textuur B horizont en een een dikke A horizont (meer dan 40 cm dik). Dit bodemtype wordt vaak gevonden op een droge kop in het landschap. Net ten noorden is echter een strook met zeer natte leembodems zonder profiel aanwezig. Dit is duidelijk een beekdal. Ten westen is ook een beekdal te herkennen, doch deze ligt aan de andere zijde van de leemrug.

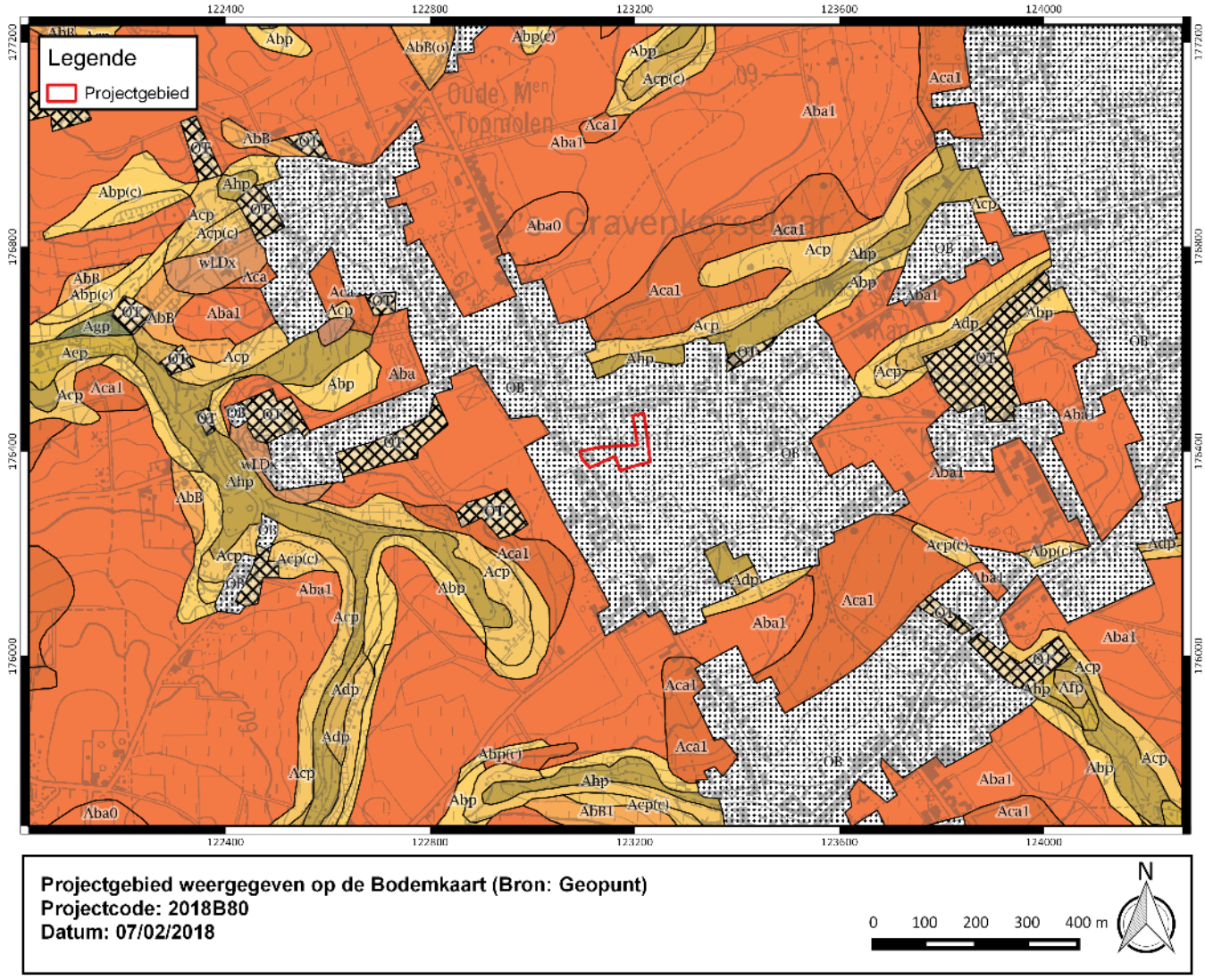

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

De potentiële bodemerosie is niet gekarteerd voor het projectgebied. Echter, het perceel aansluitend aan het projectgebied heeft een zeer lage potentiële bodemerosie waardoor verondersteld kan worden dat de potentiële bodemerosie van het projectgebied zeer laag zal zijn.

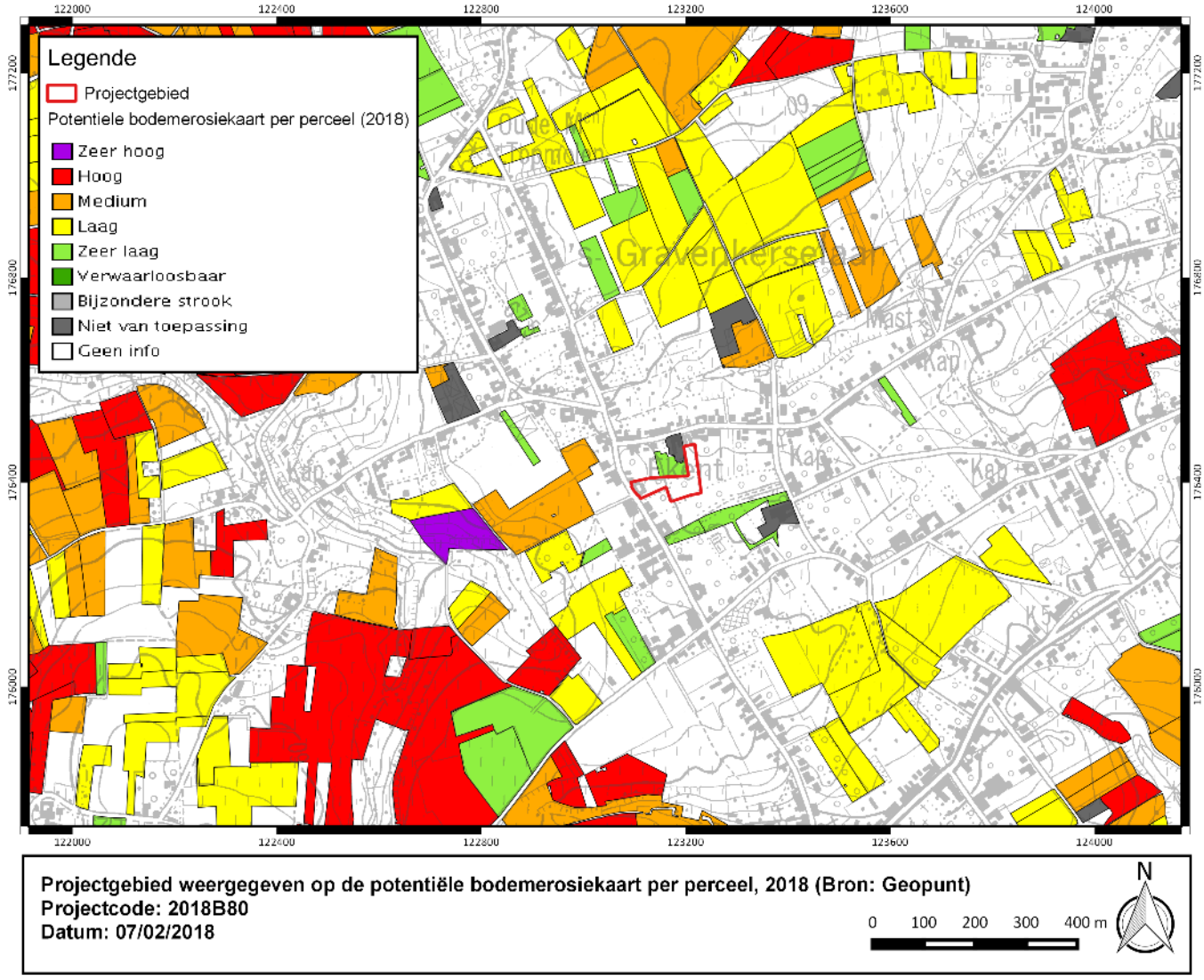

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2018 (Bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied is gelegen op ca. 60 tot 63 m TAW. De top van de leemrug is net gelegen ten westen van het projectgebied op ca. 65 m TAW. Het projectgebied kent een daling richting het oosten. Ten noorden is het klein beekdal te herkennen als een insnijding in de aanwezige leemrug. Het leem is Quartair afgezet doch is het landschap grotendeels gevormd door het aanwezige Tertiair en een soort van Tertiaire "getuigenrug". Ten westen is tevens het beekdal te herkennen en hier is duidelijk dat dit beekdal aanvangt op de andere zijde van de leemrug.

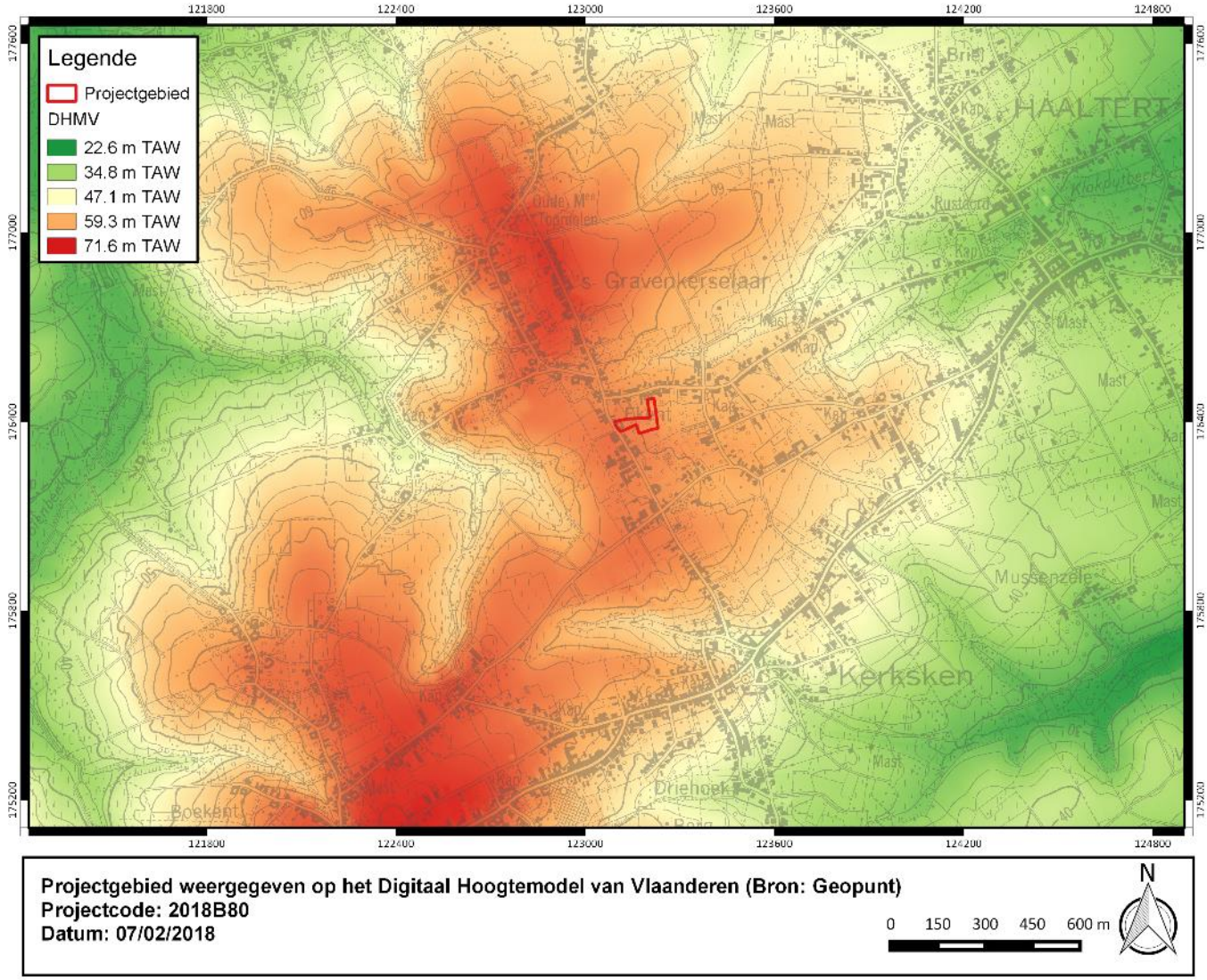

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

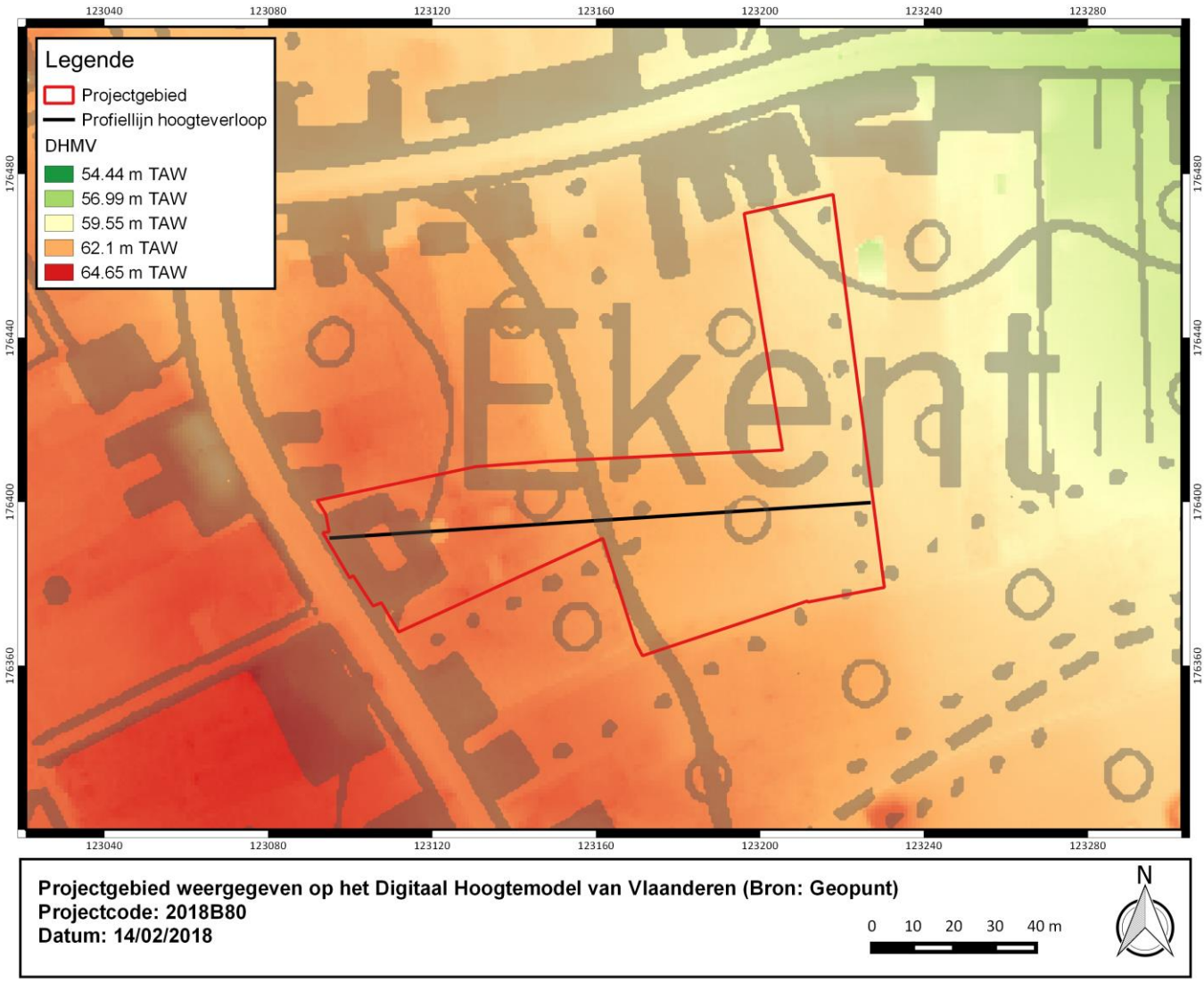

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

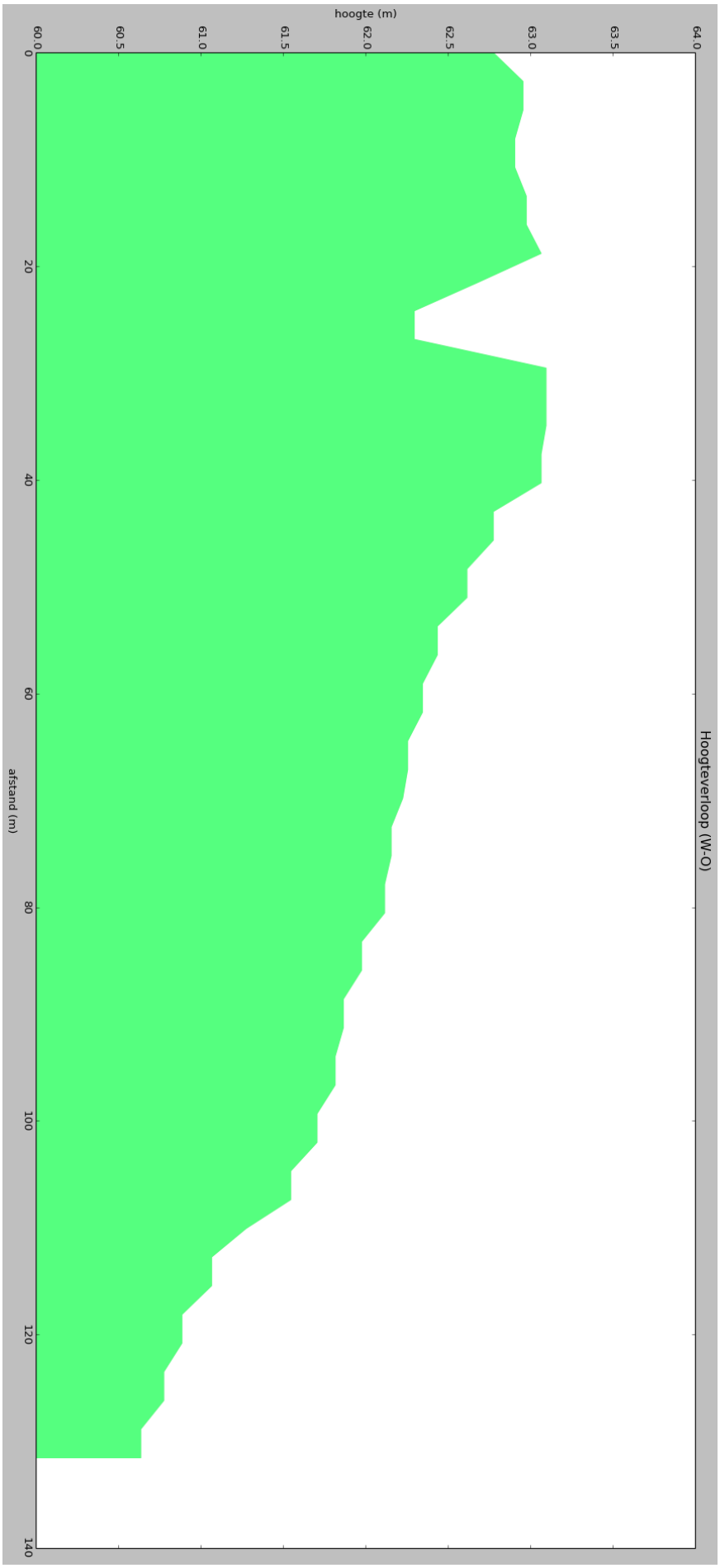

Figuur 12: Hoogteverloop van het projectgebied (van west naar oost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Denderbekken (deelbekken: Vondelbeek). Ten noorden stroomt de Hoezebeek. Deze beek stroomt binnen het hierboven besproken beekdal.

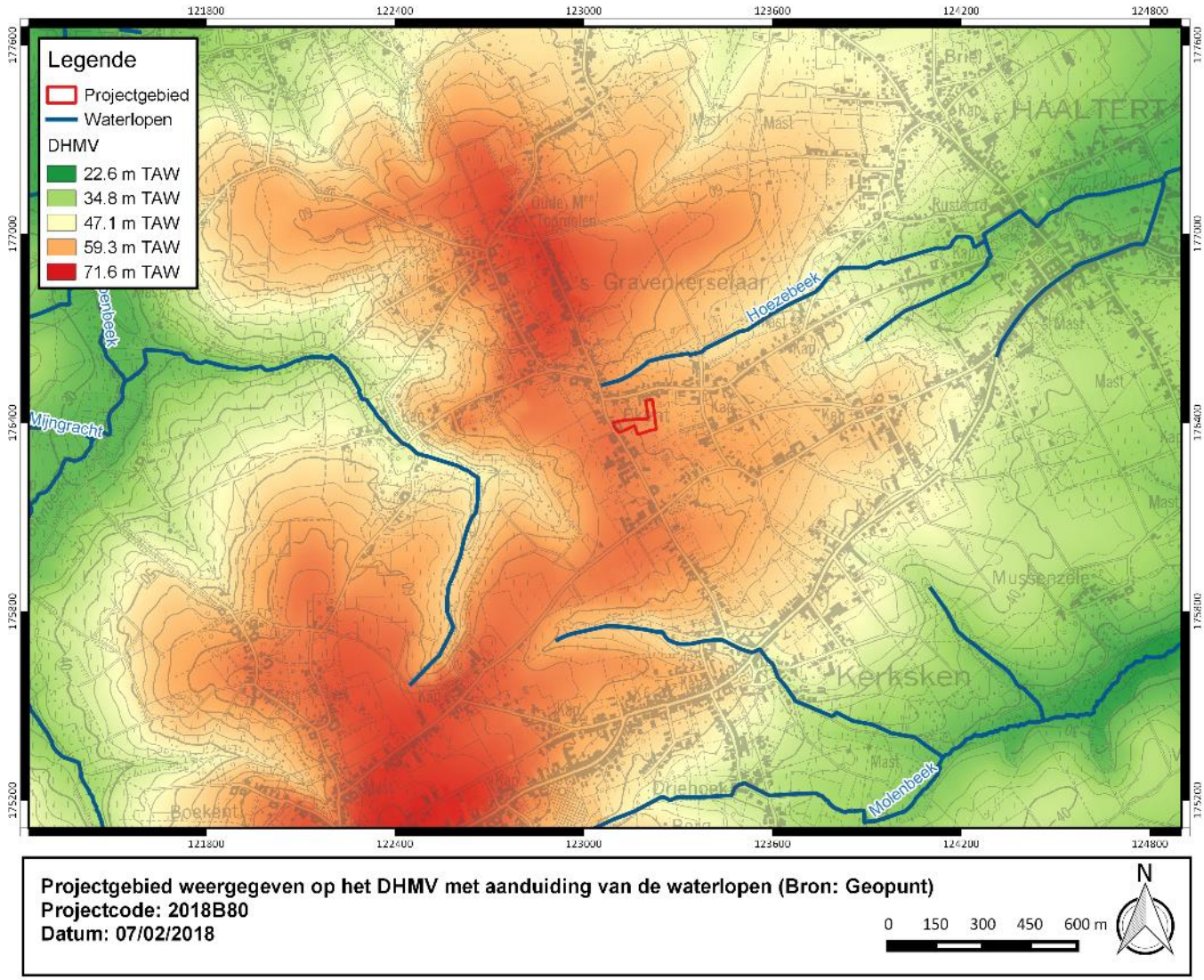

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

Plaatsnamen als Brantegem en Gotehem wijzen mogelijk op een Frankische oorsprong van Haaltert. De oudste vermelding van Haaltert is in een oorkonde uit 1046. Later kwam het dorp in het bezit van de graven van Vlaanderen. Haaltert werd in 1227 in leen gegeven aan Michiel van Boulaere. In de late middeleeuwen maakt Haaltert deel uit van 'het Land van Rotselaer', samen met omliggende dorpen Kerksken, Denderhoutem, Aaigem, Vlekkem en Heldergem.

Haaltert was eeuwenlang een landbouwersdorp waar hoofdzakelijk hop, vlas en koolzaad geteeld werden. Enkele voorname hoeven zijn het Hof te Culsbroek, het Hof ter Wilgen, het Hof te Rode en het Hof Stoys. Een 10-tal brouwerijen en 4 molens droegen bij tot de economische bedrijvigheid. Aan het begin van de 20ste eeuw werden in Haaltert een ruim aantal kantscholen ingericht. In 1930 waren hierin honderden thuiswerksters tewerkgesteld. Deze thuisarbeid evolueerde geleidelijk naar pendelarbeid.

1.3.3.1.2 Historische kaarten

De Villaretkaart geeft bebouwing weer in het westelijk deel van de onderzoekzone.

Op basis van jonger kaartmateriaal kan gesteld worden dat het projectgebied op de Ferrariskaart iets zuidelijk gesitueerd dient te worden. De bebouwing die is weergegeven op de Villaretkaart is tevens waarneembaar op de Ferrariskaart en betreft een L-vormig bouwstructuur. Het overige deel van het onderzoeksterrein staat gekarteerd als akkerland en weiland. Het stratenpatroon op de Ferrariskaart vertoont reeds veel gelijkenissen met de huidige wegenis. Het tracé van de Ekentstraat, Pontweg, Bakkerstraat en Windmolenstraat is reeds duidelijk waarneembaar.

De 19de eeuwse kaarten tonen een gelijkaardig beeld. Er is bebouwing waarneembaar in het westelijk deel van de onderzoekzone. Het projectgebied is gelegen in het gehucht 'Eeckent'.

<u>Huidige vierkantshoeve</u>

(zie afbeeldingen onder 1.3.3.1.3.)

Op basis van het huidige uitzicht en de bouwkundige elementen van de hoeve is gepoogd een datering van het gebouw naar voren te schuiven. Het kruisverband waarin de bakstenen gemetseld zijn is een zeer gebruikelijk metselverband doorheen de tijd. Wat echter opvalt is dat de puntgevel van een van de gebouwen niet voorzien is van 'tanden' in metselwerk, maar dat de dakbedekking rechtstreeks werd aangebracht. Tot de 18de eeuw werden steeds haakse 'tanden' ingemetseld dus dit is een indicatie dat het gebouw zeker niet nog ouder is. Dat de dakbedekking niet overkragend is en een dakgoot werd ingewerkt onder de rand duidt alvast op een recentere dakconstructie of vernieuwing in de 20ste eeuw. Ook De vormen van de vensters zichtbaar op de foto's zijn met zekerheid niet 18de-eeuws. Het lichtkleurige voegwerk in goede conditie en de onafgewerkte (niet-gekaleide) baksteen lijken te bevestigen dat het tweelagig gebouw met puntgevel een 20ste-eeuws gebouw betreft. Van de andere gebouwen kan niet met zekerheid uitgesloten worden of ze 19e of 20e – eeuws zijn.

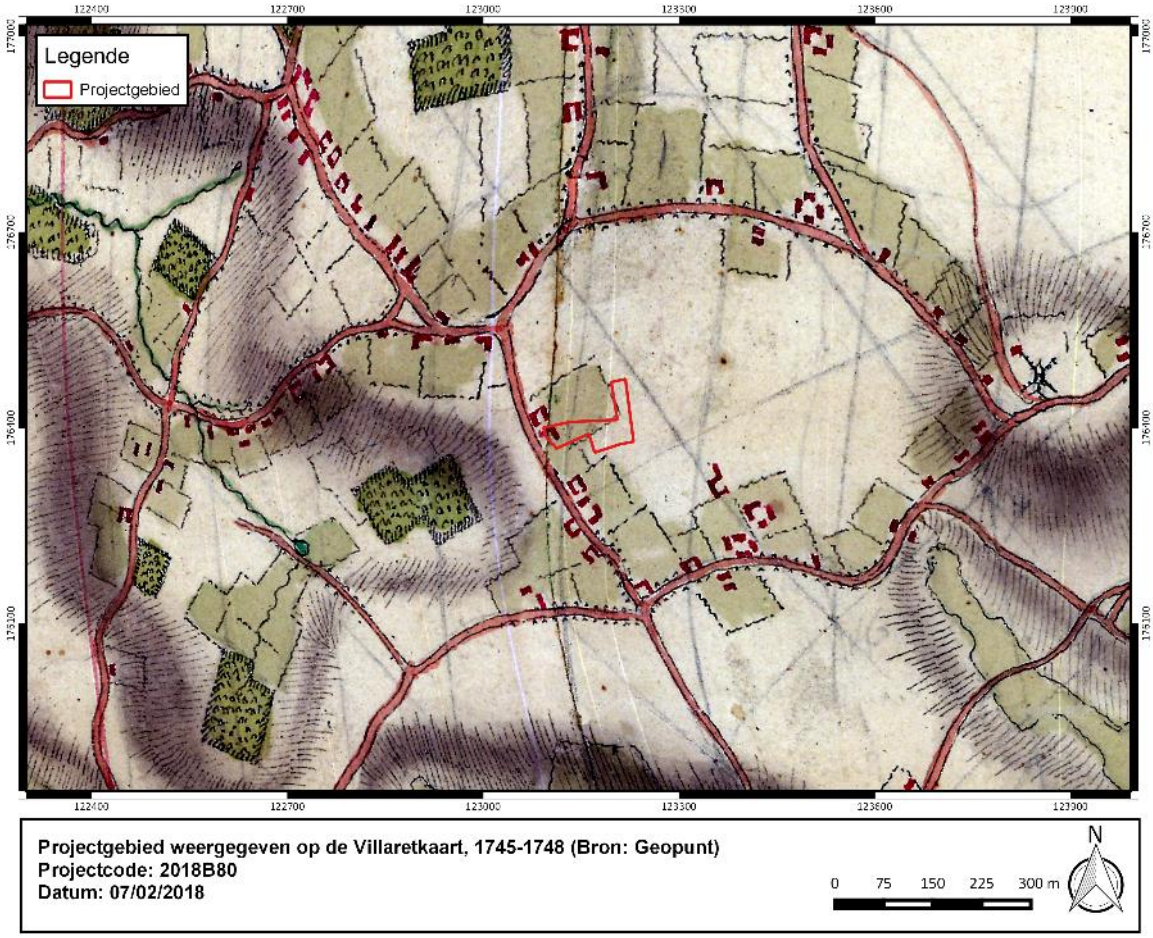

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).

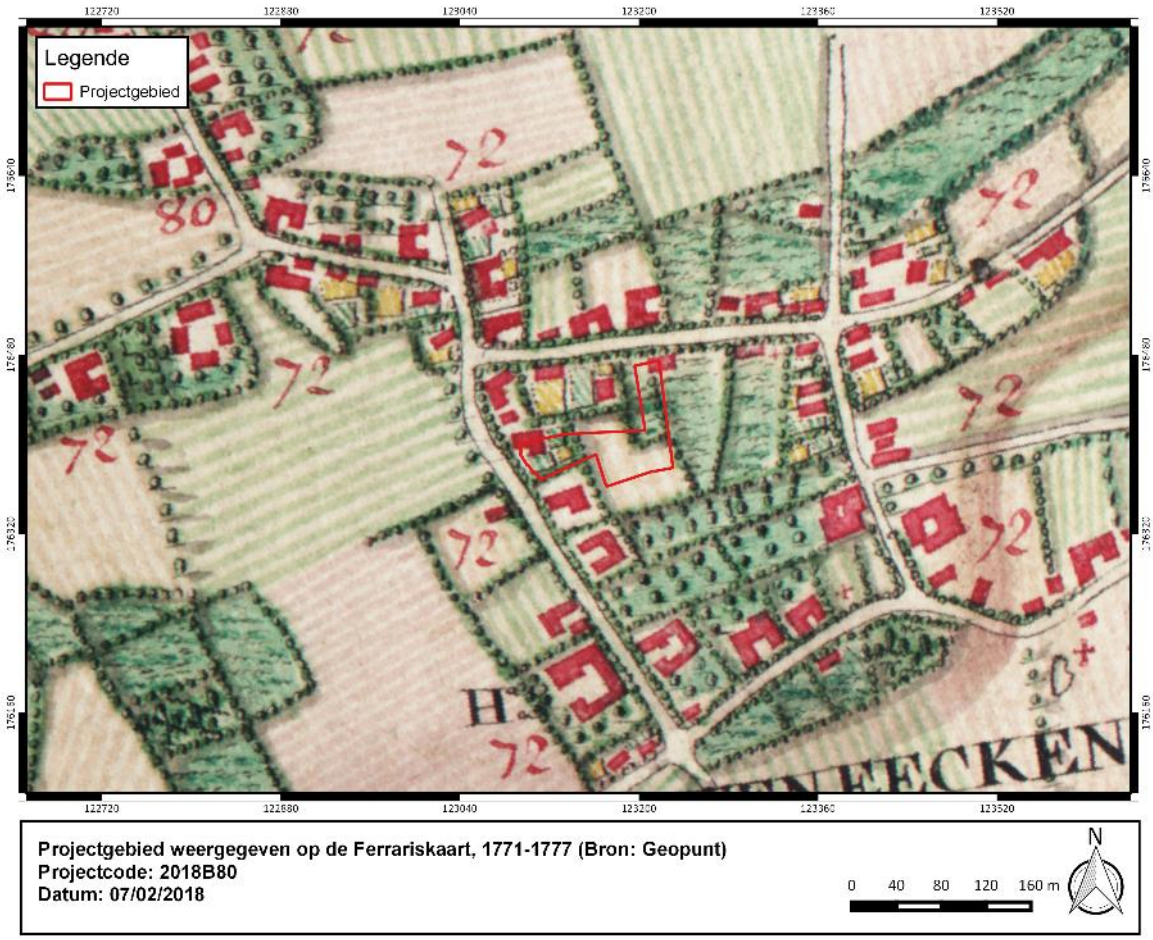

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

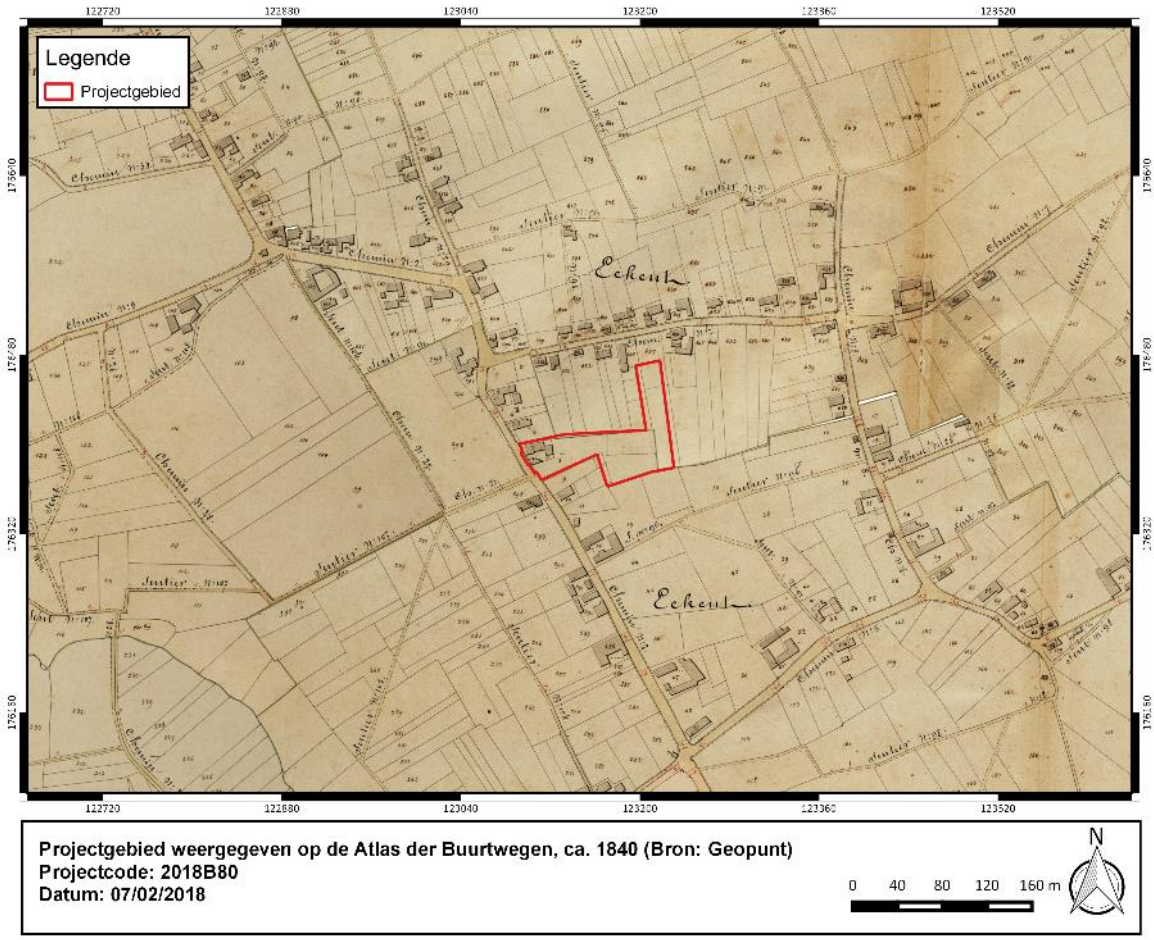

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

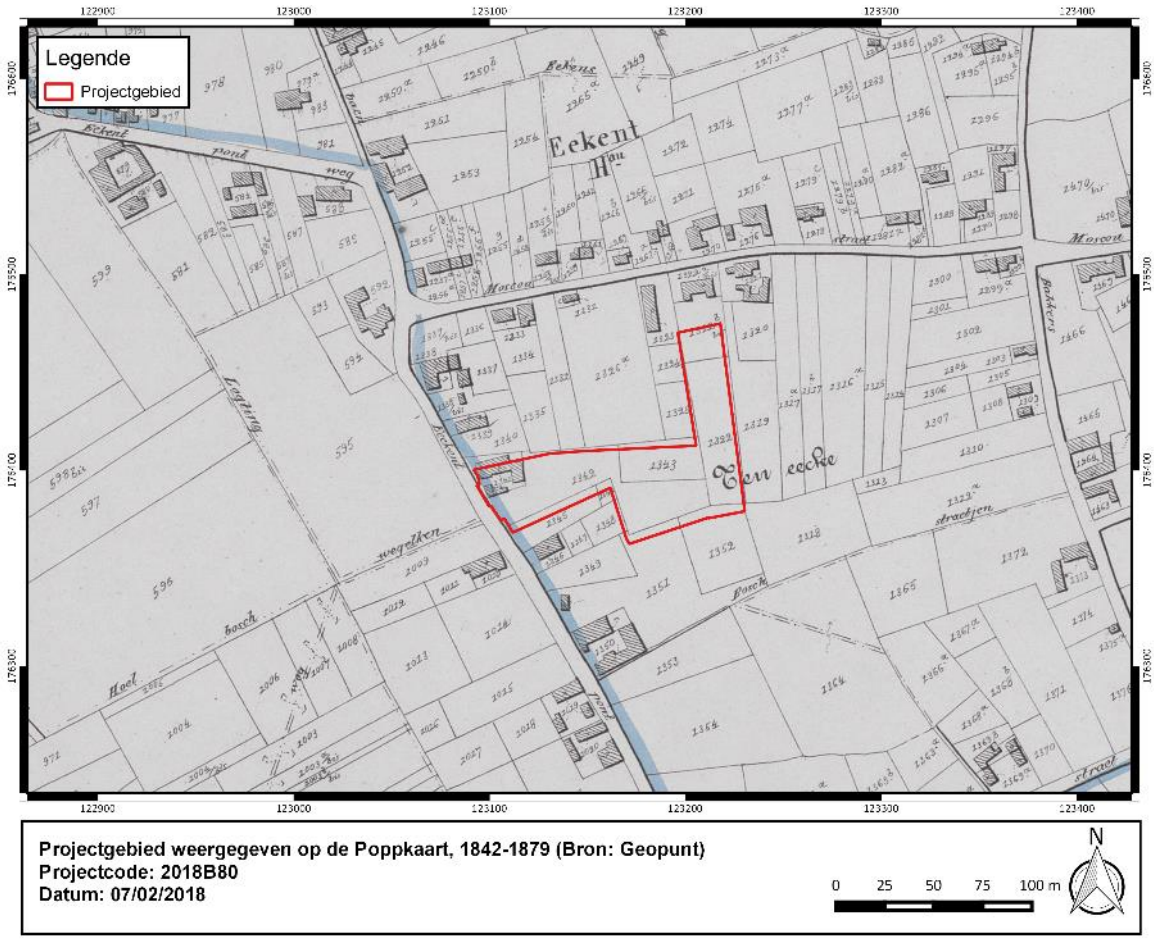

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofoto-sequentie toont een duidelijke evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het onderzoeksterrein gedurende de laatste decennia. Op de orthofoto van 1971 is in de westelijke zone een bouwstructuur waarneembaar. Het betreft een gesloten vierkantshoeve met binnenkoer, die thans nog steeds aanwezig is. Achter het gebouw is een bijgebouw gelegen. Het betreft een hok in platen ter bescherming van dieren. Tevens situeert zich een hokje ter hoogte van het plangebied. Het overige deel van het plangebied wordt gevormd door grasland met verspreide vegetatie in de vorm van boomgroei. Deze vegetatie is in omvang geminderd gedurende de laatste decennia.

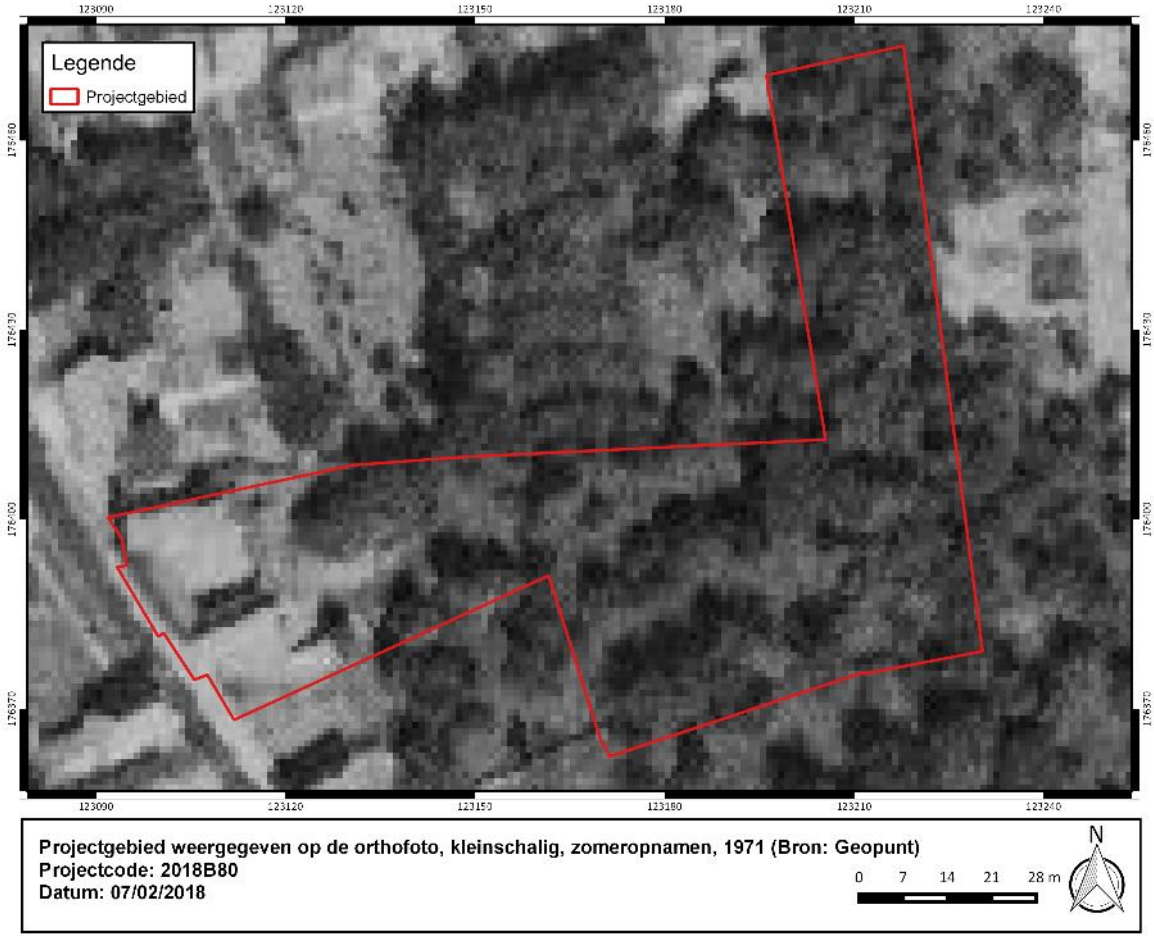

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

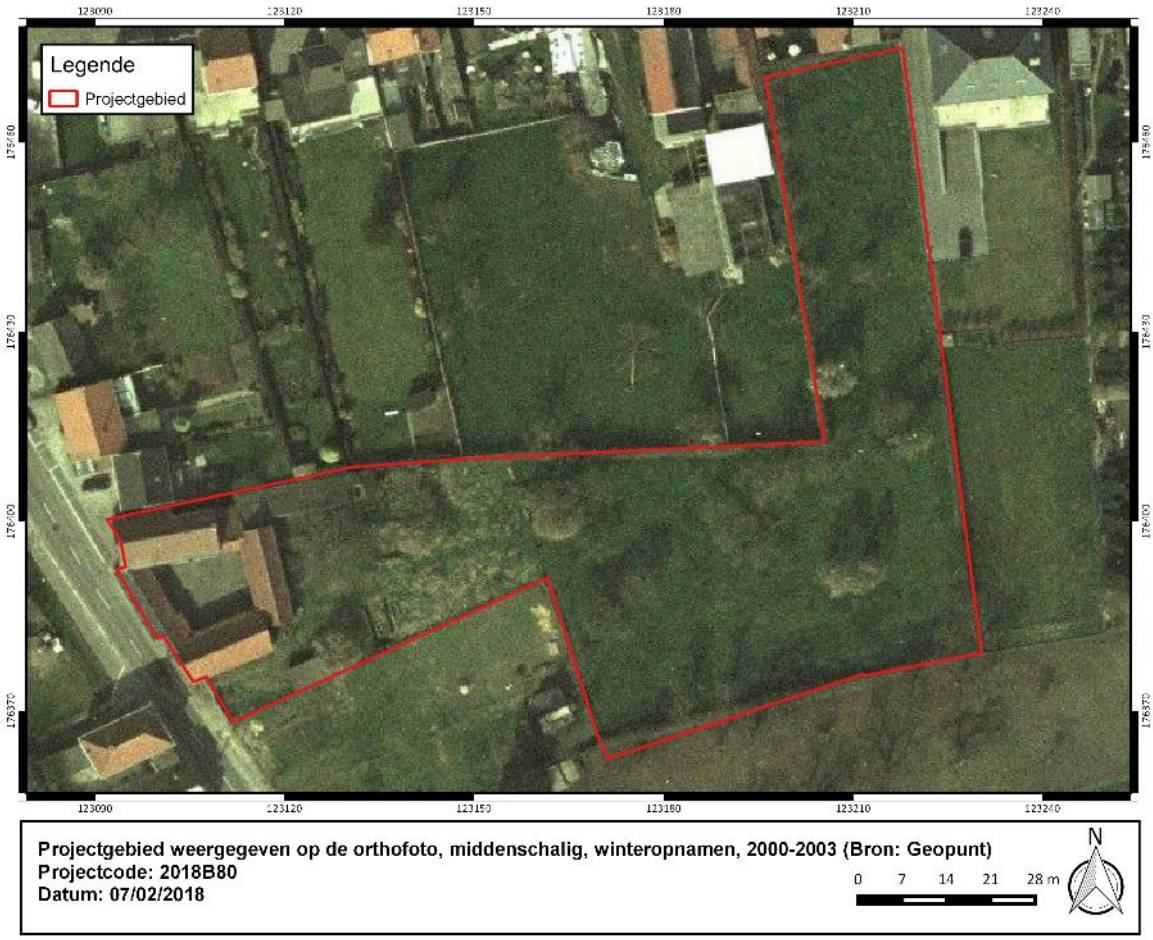

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

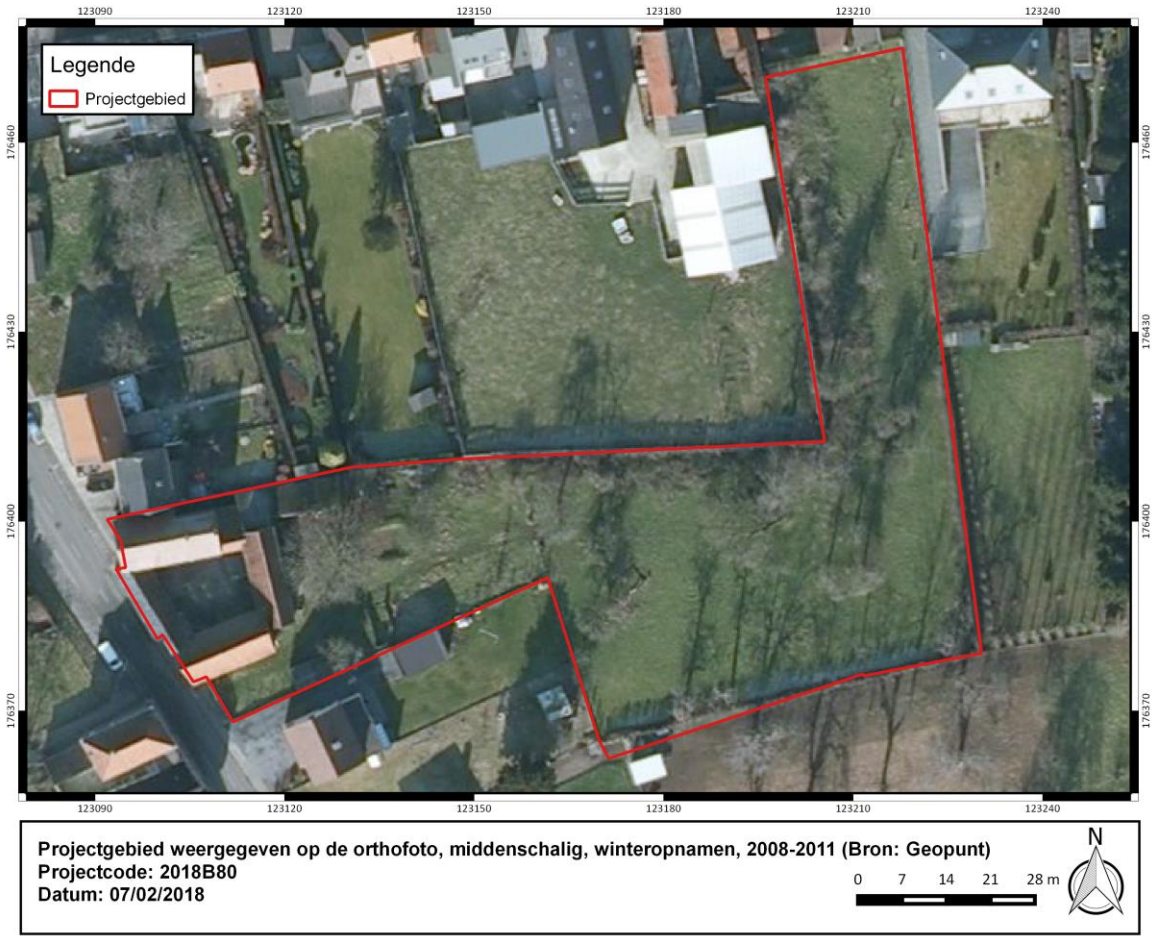

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Foto's huidige toestand van het terrein.

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Op het plangebied of directe nabijheid zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Uit de resultaten van twee veldprospectiecampagnes in het kader van licentiaatsverhandelingen is in de ruime omgeving een veelvoud aan lithische artefacten gerecupereerd, wat de grote aantrekkingskracht van het landschap op gemeenschappen in de prehistorie bevestigt. Verder wijst de hoeveelheid Romeins vondstmateriaal gerecupereerd bij deze veldprospecties en waarnemingen bij werfcontroles (CAI 30255) op bewoning in de ruime omgeving tijdens de Romeinse periode.

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

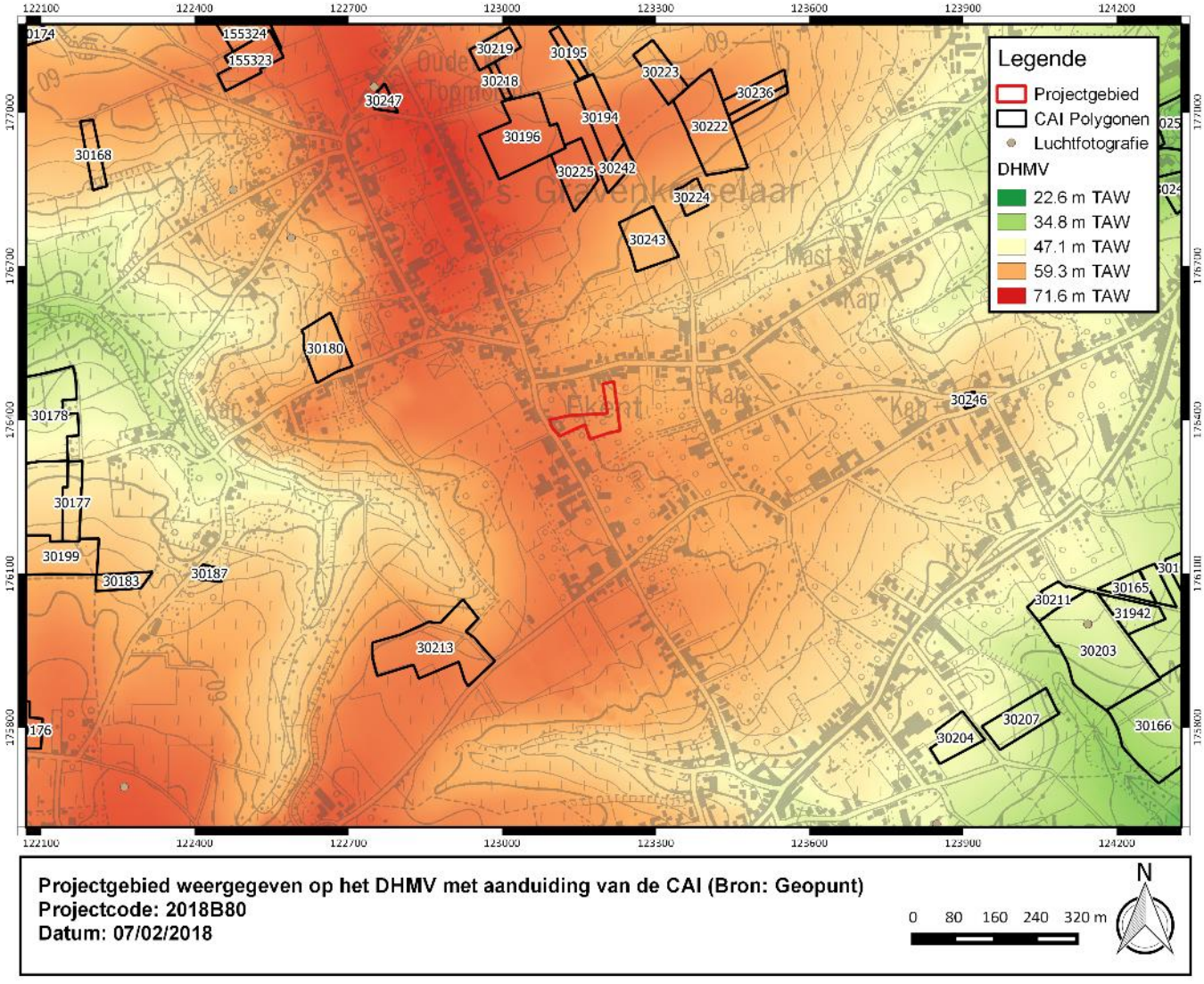

Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)
Projectcode: 2018B80
Datum: 07/02/2018

0 80 160 240 320 m

N

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

30255	Controle van werken (2008); NK: 150 meter Romeinse tijd: een brede gracht, een kuil, een greppel en een aantal kuilen Bron: Vandecatsye, S & De Clercq, S, 2008. Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.

II. Archeologische indicatoren

Veldprospecties

30165	Veldprospectie (1987); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30166	Veldprospectie (1987); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30168	Veldprospectie (1987); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30177	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal - natuursteen Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30178	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk – glas - fragmenten huttenleem en dakpanfragmenten Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30180	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter

	Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30183	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Romeinse tijd: aardewerk Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30194	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30195	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30196	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30199	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30203	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk, glas, dakpan-, imbrex- en tubulifragmenten - tegulafragmenten - niet alle bouwmateriaal werd geteld Volle middeleeuwen: roodbeschilderd aardewerk Bron: Sergant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30204	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter

	Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30207	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30211	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30213	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30218	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk - natuursteen Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30219	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Romeinse tijd: aardewerk - natuursteen Bron: Meganck Marc, 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
30222	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergeant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
30223	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Romeinse tijd: kruikwaar, doliumfragment

	Bron: Meganck Marc, 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
30224	Veldprospectie (1988); NK: 150 meter Romeinse tijd: aardewerk Bron: Meganck Marc, 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
30236	Veldprospectie (1989); NK: 150 meter Steentijd : lithisch materiaal Bron: Meganck Marc, 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
30242	Veldprospectie (1989); NK: 150 meter Steentijd : lithisch materiaal Bron: Meganck Marc, 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
30243	Veldprospectie (1989); NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk Bron: Meganck Marc, 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
31942	Veldprospectie (1987); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Vroege middeleeuwen: aardewerk Bron: Meganck M., 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
155323	Veldprospectie (1987); NK: 15 meter Steentijd: 4 vuurstenen artefacten, afslag, schilfer van gepolijste bijl. Bron: Jansegers N. 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Mere. Prospectie-analyse-synthese, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent.
155324	Veldprospectie (1987); NK: 15 meter Steentijd: klingschrabber, deel van kling, afslagschrabber, geretoucheerde afslag, atypische afslagschrabber, 4 vuurstenen artefacten Bron: Jansegers N. 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Mere. Prospectie-analyse-synthese, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent.

Toevalsvondst

30187	Toevalsvondst; NK: 150 meter Volle middeleeuwen: aardewerk Bron: Meganck M., 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
30246	Toevalsvondst; NK: 150 meter Late middeleeuwen: molen – eerste molen was in hout, later niet meer herbouwd Bron: Marc Meganck, 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.
30247	Toevalsvondst; NK: 150 meter Late middeleeuwen: molen – eerste molen was in hout, later niet meer herbouwd Bron: Marc Meganck, 1988-1989, Archeologisch onderzoek van de gemeente Haaltert, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling aan de Pontweg 42 te Haaltert. Het terrein is 5792m^2 groot en is in hoofdzaak in gebruik als tuinzone, tegen de straatkant bevindt zich een vierkantshoeve.

Volgens de traditionele landschappenkaart is Haaltert gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei. Het plangebied is gelegen op de kop van een getuigenheuvel, circa 150m noordwaarts ontspringt de Hoezebeek. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen. Over het sediment is geen informatie beschikbaar, het bestaat naar alle waarschijnlijkheid uit droge zandleem. Deze gegevens impliceren een relatief éénduidige verticale stratigrafie, waarbij eventueel aanwezig grondvast erfgoed zichtbaar is onder de bouwvoor. De hoger gelegen, vruchtbare gronden op de rand van een gradiëntsituatie moeten een aanzienlijke aantrekkingskracht gehad hebben op gemeenschappen jager-verzamelaars en vroege landbouwers. Louter op basis van de landschappelijke elementen is er een verhoogde trefkans inzake menselijke aanwezigheid in de steentijden. Teneinde de gaafheid van het bodemprofiel in kaart te brengen, evenals eventueel bewaard microreliëf, mogelijke aanwezigheid van colluvium of impact van erosie is een landschappelijk bodemonderzoek aangewezen om zo de bewaringscondities met betrekking tot artefactensites te evalueren.

Historische en cartografische bronnen wijzen op een grotendeels ruraal karakter van het plangebied. De kaart van Ferraris geeft aan dat het plangebied ten dele in gebruik is als akker en ten dele als weide. Tegen de Pontweg is bebouwing weergegeven, waar heden nog steeds een vierkansthoeve aanwezig is. De orthofotosequentie geeft duidelijk aan dat het terrein de voorbije decennia als tuinzone in gebruik is. Naar alle waarschijnlijkheid is het terrein nooit machinaal geploegd na de Tweede Wereldoorlog waardoor het bodemprofiel mogelijk goed is bewaard.

Op het plangebied of directe nabijheid zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Uit de resultaten van twee veldprospectiecampagnes in het kader van licentiaatsverhandelingen is in de ruime omgeving een veelvoud aan lithische artefacten gerecupereerd, wat de grote aantrekkingskracht van het landschap op gemeenschappen in de prehistorie bevestigt. Verder wijst de hoeveelheid romeins vondstmateriaal gerecupereerd bij deze veldprospecties en waarnemingen bij werfcontroles (CAI 30255) op bewoning in de ruime omgeving tijdens de romeinse periode.

Concreet is er ter hoogte van het plangebied een reële archeologische trefkans. Enerzijds is er een verhoogde verwachting inzake artefactensites. Een landschappelijk bodemonderzoek dient uitsluitsel te bieden inzake de bewaringscondities op het plangebied. Gelet de beschikbare gegevens bestaat de mogelijkheid dat het bodemprofiel nog goed bewaard is. Indien dit het geval blijkt dient de eventuele aanwezigheid van een artefactensite geëvalueerd te worden door middel van een archeologische boorcampagne, aangevuld met proefputten indien nodig. Anderzijds bestaat de verwachting evenzeer uit klassieke sporenarcheologie vanaf het neolithicum waarbij eventueel aanwezig erfgoed zichtbaar is onder de bouwvoor. De meest geschikte onderzoeksmethode met betrekking tot grondvaste resten is een proefsleuvenonderzoek. Bij dit proefsleuvenonderzoek dient echter ter hoogte van de huidige bebouwing rekening gehouden te worden met oudere vloerniveaus en restanten van de voorgangers van de huidige hoeve. Deze staat immers reeds op oudere cartografische bronnen. Ter hoogte van deze bebouwing dient dan ook rekening gehouden te worden met een mogelijk complexere verticale stratigrafie en dient tijdens het proefsleuvenonderzoek een diepere profielput aangelegd te worden om hier een inzicht in te verkrijgen.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	**2018B80**
Onderwerp	**Haaltert Pontweg 42**
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	14/02/2018

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoekzsterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	4
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Lanschappenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosiekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	9
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	14/02/2018

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	14/02/2018

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018

Plannummer	13
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Villaretkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1745-1748

Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferrariskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	17
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

Plannummer	22
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	07/02/2018